

Goede Vrijdag

18 april 2025

*St. Paulusgemeenschap en Eshofgemeente
open dienst in 'de Eshof'*

Bij de lezing uit Exodus een inleiding.

We horen zo het verhaal over het lam dat wordt geslacht. En over bloed dat op de deurposten moet worden gesprend. Zodat God de huizen van de Israëlieten voorbij gaat en onder hen geen dood en verderf zal zaaien.

Het verhaal hoort bij deze avond. Dit is de avond van het lam dat wordt geslacht.

Dit is ook de avond van oude theologische denkbeelden. Beelden waar velen van ons mee zijn groot geworden. Theologische gedachten die in reformatische en evangelische kringen nog steeds gangbaar zijn. En die je in veel liederen voor de Goede Vrijdag tegenkomt.

Wat zeggen die oude denkbeelden?

Ze zeggen dat wij verloren mensen zijn. Een eeuwige straf wacht ons vanwege onze zondige staat. De zonde kan alleen vergeven worden als iemand de enorme straf draagt. Alleen daardoor kan Gods geschonden eer hersteld worden. Want God mag dan barmhartig en liefdevol zijn, hij houdt ook vast aan gerechtigheid. En die eist dat er voor zonde geboet wordt.

Zo'n enorme straf kan geen sterveling dragen. Daarom moest Gods Zoon zijn lijdensweg gaan en ons kruis dragen. Hij is voor onze zonden gestorven. Zo staat het in onder andere de Heidelbergse Catechismus.

Laten we op deze Goede Vrijdag even stilstaan bij die theologische denkbeelden. We hebben misschien ooit geleerd dat ze 'de' waarheid zijn – maar dat zijn ze niet. De bijbel geeft juist aanleiding om anders te denken.

De oude verzoeningsleer gaat uit van een soort rekenkunde. Er moet een rekening worden betaald. Die is zo groot dat wij die nooit kunnen voldoen. Zo is de situatie. We kunnen daar zelf niets aan veranderen. Maar dat klopt toch niet met de bijbel? In de bijbelverhalen gaat het voortdurend over beweging. Er is dynamiek, mensen staan op, ze worden aangespoord te volgen, ze gaan mee. Leven is meer een dans dan een statisch stilzitten. Het gaat in de bijbel niet om waar we staan, maar hoe we gaan.

Bovendien gaat de oude verzoeningsleer uit van een godsbeeld dat meer aan mensen dan aan God doet

denken. God zou zijn als de heersers van deze aarde. Mannen en vrouwen met een groot ego. Mensen die geschonden eer willen wreken. Die gezichtsverlies willen vergelden. We kunnen makkelijk voorbeelden bedenken - van Netanjahu tot Poetin tot Trump tot Marine le Pen...

Als God zo is, is zijn vergeving dan wel echte kwijtschelding? Nee – er moet immers betaald worden. Er moet gewroken worden. Maar dat is een puur menselijke manier van denken over eer.

Staat God daar niet boven? Staat hij niet boven ons denken over gezichtsverlies? Is hij niet veel groter dan wij kunnen denken? Kan hij niet vergeven zonder dat er van vergelding sprake moet zijn? Ik denk aan Inge in de musical As it is in Heaven. Zij zegt: 'God vergeeft niet. Omdat God nooit veroordeelt.'

Exodus 12 vertelt over de nacht waarin verderf de huizen in Egypte binnenkomt. Sommige huizen worden overgeslagen: die waar bloed aan de deurposten is gestreken. Pesach betekent overslaan.

Maar het is geen passief gebeuren. De Israëlieten zitten niet lijdzaam af te wachten. Met de voorbereidingen van het pesachmaal is de uittocht al in gang gezet. Het afscheid van het slavenbestaan is begonnen. Er wordt gegeten met jas en schoenen aan. Je bent klaar om weg te lopen, de nacht in, de zee in, de woestijn in... hopen op een toekomst die nog lang niet zichtbaar is.

Stil en lijdzaam afwachten kan niet. De doodsengel laat het zien: op het voortzetten van de bestaande verhoudingen rust een vloek. Want die verhoudingen zijn gebaseerd op onrecht en onderdrukking. Er is alleen toekomst voor wie alle zekerheid opgeeft en door nacht en ontij een weg van bevrijding gaat.

Het is een waagstuk! Je beseft: vasthouden aan het oude vertrouwde kan niet meer. Na vannacht zal nooit meer iets hetzelfde zijn...

Dit is het tegenovergestelde van de gedachte dat wij mensen verloren zijn en dat we machteloos en afhankelijk zijn. Het is iets heel anders dan de gedachte dat er een onbetaalbare rekening ligt en dat je alleen behouden blijft als het bloed van Jezus voor jou wordt vergoten.

God doet juist een appèl op ons.

Sta op! Laat je door geen enkel slavenjuk klein maken.

Sta op en vier het pesachmaal. Sta op tegen onrecht.

Sta op tegen uitbuiting. Sta op tegen alles wat het leven klein en timide maakt.

Het gaat niet om waar je staat, maar om hoe je gaat. En ik ga met je mee.

*Lezing uit de Thora: Exodus 12,21-28 (Ellie)
(vert. Huub Oosterhuis en Alex van Heusden)*